Estamos preparando…

MÚSICA
NO
MOSTEIRO

O CANTO GREGORIANO

ORA ET LABORA.

Esa era a regra bieita, unha compilación de normas que Bieito de Nursia escribiu a principios do século VI e que rexeu a vida monacal en xeral e as cuestións relativas á música en particular, pois o canto era o xeito de recordar as oracións e tamén de adornalas e facelas máis solemnes.
A orde bieita foi unha das impulsoras da unificación da liturxia en Europa e polo tanto á implantación do Canto Gregoriano.

OS OFICIOS DIVINOS

Sesións diarias de oración nas que participaban unicamente os monxes, chamadas tamén Liturxia das Horas ou Breviario. O horario é relativo, e cambiante segundo estación do ano. En todas se cantaba.

Maitines: antes do amencer.

Laudes: ao amencer.

Prima: primeira hora despois do amencer, sobre as 6:00 da mañá

Tercia: terceira hora despois do amencer, sobre as 9:00

Sexta: mediodía, a las 12:00 despois do Ángelus no tempo ordinario o el Regina Coeli en Pascua.

Nona: sobre as 15:00, Hora da Misericordia.

Vísperas: tras o solpor.

Completas: antes do descanso nocturno, ás 21:00.

A MISA

Liturxia na que participaban os monxes e tamén podía participar o pobo, separado deles. Na misa tamén era moi importante o canto. Divídese en:

Ritos iniciais: Saúdo, acto penitencial, Gloria, etc.

Liturxia da palabra: Primeira lectura, salmo, segunda lectura, aleluia*, evanxeo, homilía, Credo, etc.

Liturxia eucarística: Ofertorio, Santo, consagración, Doxoloxía, Noso Pai, Rito da Paz, Comuñón, etc.

Ritos de despedida: Bendición e despedida.

A liturxia Romana foi a que se impuxo co tempo, pero anteriormente existían outras (hispánica ou mozárabe, ambrosiana, galicana, etc.)

A MISA

Os cantos da misa divídense en dous tipos:

O “Propio”: Cantos que cambian segundo a festividade e a época do ano. Por exemplo: o Introito (introdución), o Aleluia, o Ofertorio, a Comuñón, etc.

Introito do Día de Nadal.

Secuencia do Día de Defuntos.

O “Ordinario”: Cantos que non cambian.
Por exemplo: o Kyrie, o Creo, o Pater Noster, o Sanctus, o Agnus Dei, etc.

O CANTO GREGORIANO

Para unificar a liturxia e atallar as herexías, o papa Gregorio Magno promoveu unha recompilación de cantos que actualmente se denominan Canto Gregoriano, que é ata hoxe o canto oficial da Igrexa Católica.

Foi ademais decisivo na unificación do Imperio carolinxio e na conformación da identidade europea.

SAN GREGORIO MAGNO EN ACCIÓN

A tradición da Igrexa di que o Espírito Santo en forma de pomba ditou os cantos ao papa…
O cadro é de Domenico Fetti, arredor do 1600.

CARACTERÍSTICAS DO CANTO GREGORIANO

-Función litúrxica.
-Sinxelo, con pouco ámbito e case sempre movéndose por grados conxuntos (por iso se chama tamén *canto chan*).
-En latín (algúns, moi poucos en grego).
-Interpretado *a cappella.*
-Oficialmente interpretado por hombres, también se cantaba en los conventos femeninos.
-Monódico.
-Ritmo fluído ou libre, rexido polo texto (*prosódico*).
-Anónimo.
-Modal: 8 modos, segundo nota “finalis” (tónica) e “dominante” (nota do recitado), e ámbito. Son:
Protus Auténtico (I) , Protus Plagal (II),
Deuterus Auténtico (III), Deuterus Plagal (IV),
Tritus Auténtico (V), Tritus Plagal (VI),
Tetrardus Auténtico (VII), Tetrardus Plagal (VIII)

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO

O grande mérito do canto gregoriano foi sentar as bases da escritura musical actual.

La escritura musical no es una invención moderna, sino el resultado de un largo proceso. La primera forma de escritura musical se dio entre los siglos VIII y IX , hoy se conoce como notación neumática.

Los neumas eran signos elementales que se colocaban sobre cada sílaba del texto y servían de guía para recordar la melodía que debía ser cantada perteneciente a un repertorio conocido de antemano.Los cuatro neumas elementales son: *punctum* , *virga* , *clivis* , *podatus*

Los neumas no indicaban ni la altura relativa del sonido ni el ritmo de la melodía, sino que monstraban el sentido o la dirección que debía tener la línea melódica. (Por ejemplo: la virga indica ascenso hacia el agudo, el punctum, el descenso hacia el grave, el clivis un ascenso seguido de un descenso, etc.)

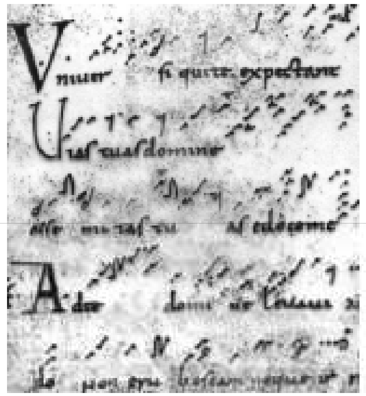

Manuscrito de Laon. 930

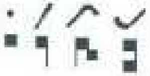

Hacia 1150, estos neumas adoptaron una forma más definida **<u>Notación cuadrada</u>.**

La escritura musical conoció una importante evolución al sustituir la caña por la pluma de ave que dejará un trazo cuadrado sustituyendo el sistema de neumas anterior.

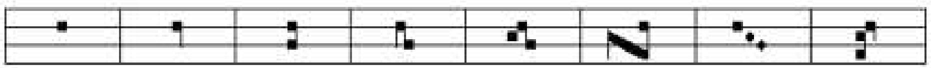

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO

En el siglo X comenzaron a usarse líneas para señalar con cierta exactitud la altura de los sonidos musicales. Al principio una línea roja trazada sobre el pergamino señalaba el sonido Fa y servía como referencia para los demás sonidos, luego se añadió una segunda línea de color amarillo que representaba un DO y, finalmente, el monje benedictino Guido D´Arezzo (995-1050) añadió otras dos más, creando el tetragrama o pauta de cuatro líneas.

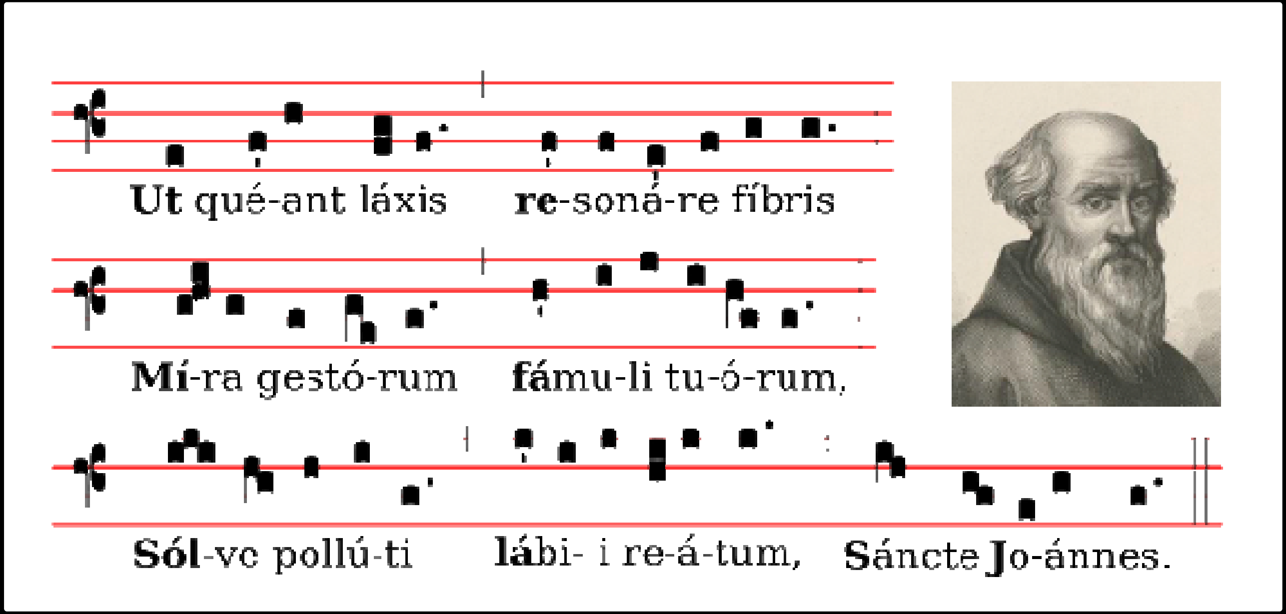

Guido D’Arezzo “inventó” os nomes das notas musicais a partir dun himno a San Xoán Bautista.

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO: EVOLUCIÓN

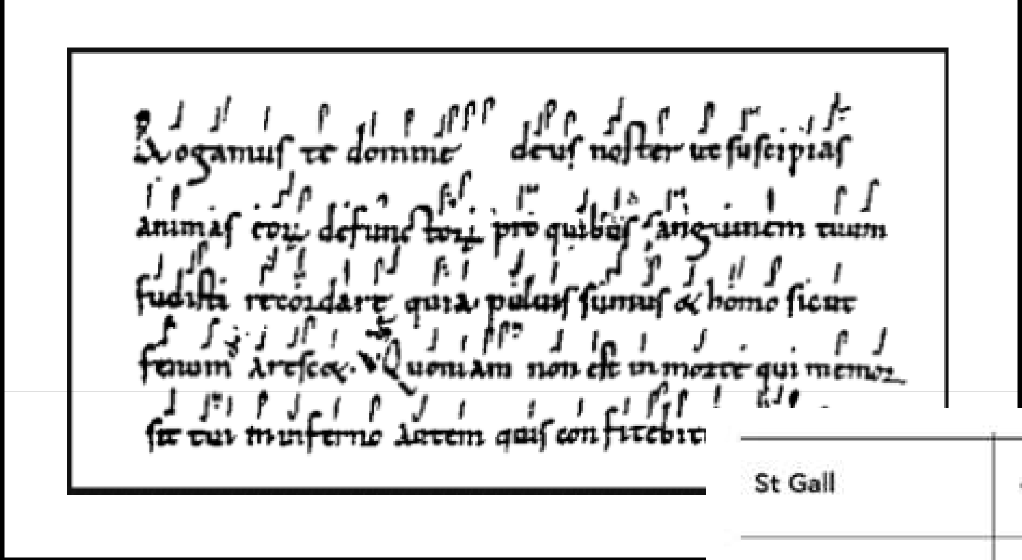

Escritura adiastemática (sen altura fixa)
“in campo aperto”.

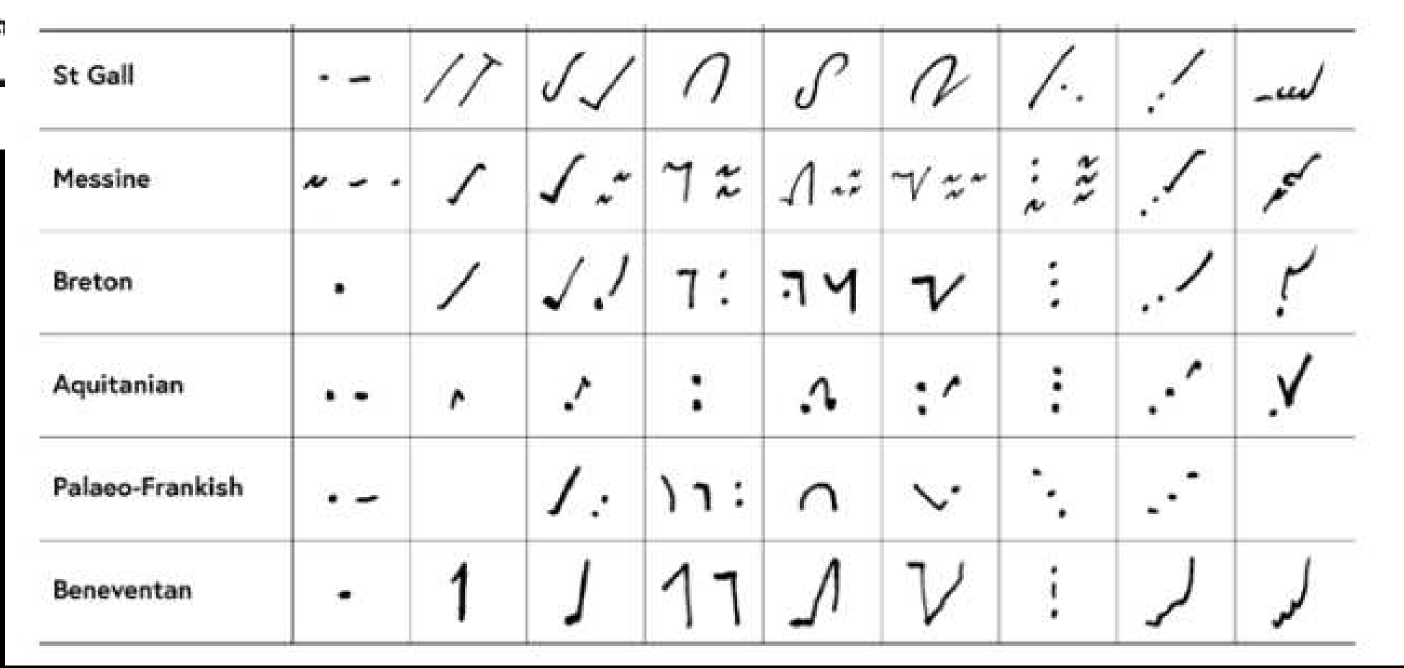

Diversos estilos de escritura Adiastemática.

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO

Primeiras liñas:
Escritura diastemática:
Con altura concreta.

Primeiras claves

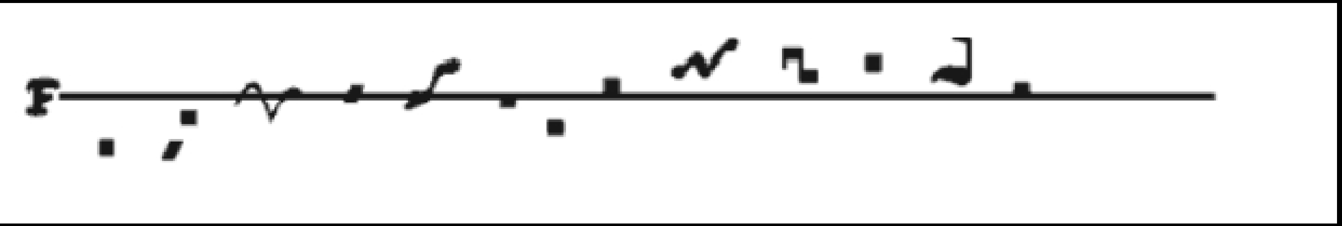

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO

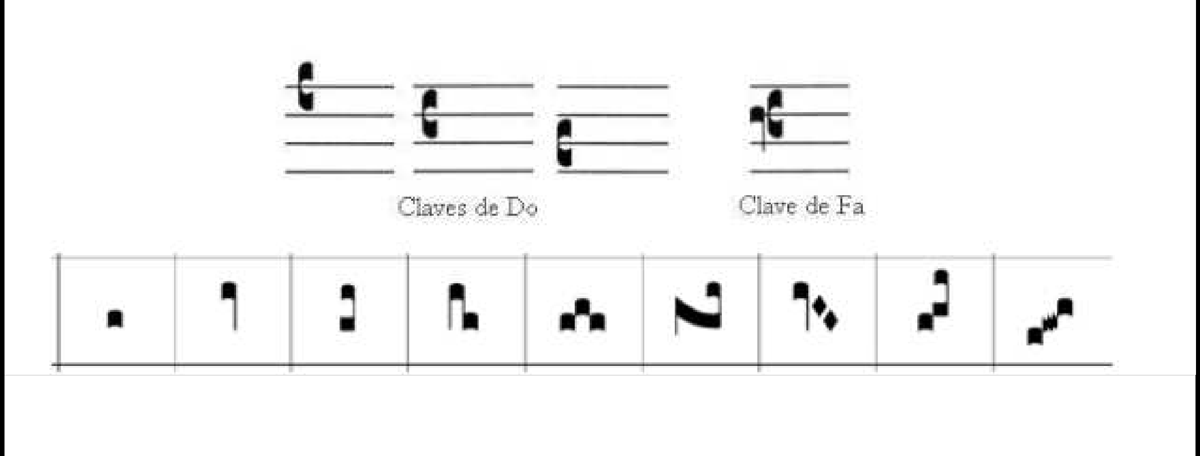

Claves

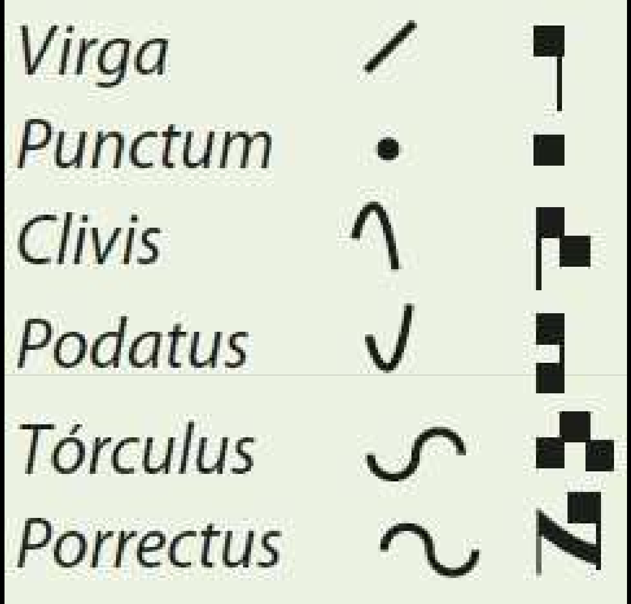

Neumas

Neumas no tetragrama

ESTILOS DO CANTO GREGORIANO

Unha nota por sílaba

Dúas, tres, catro… notas por sílaba

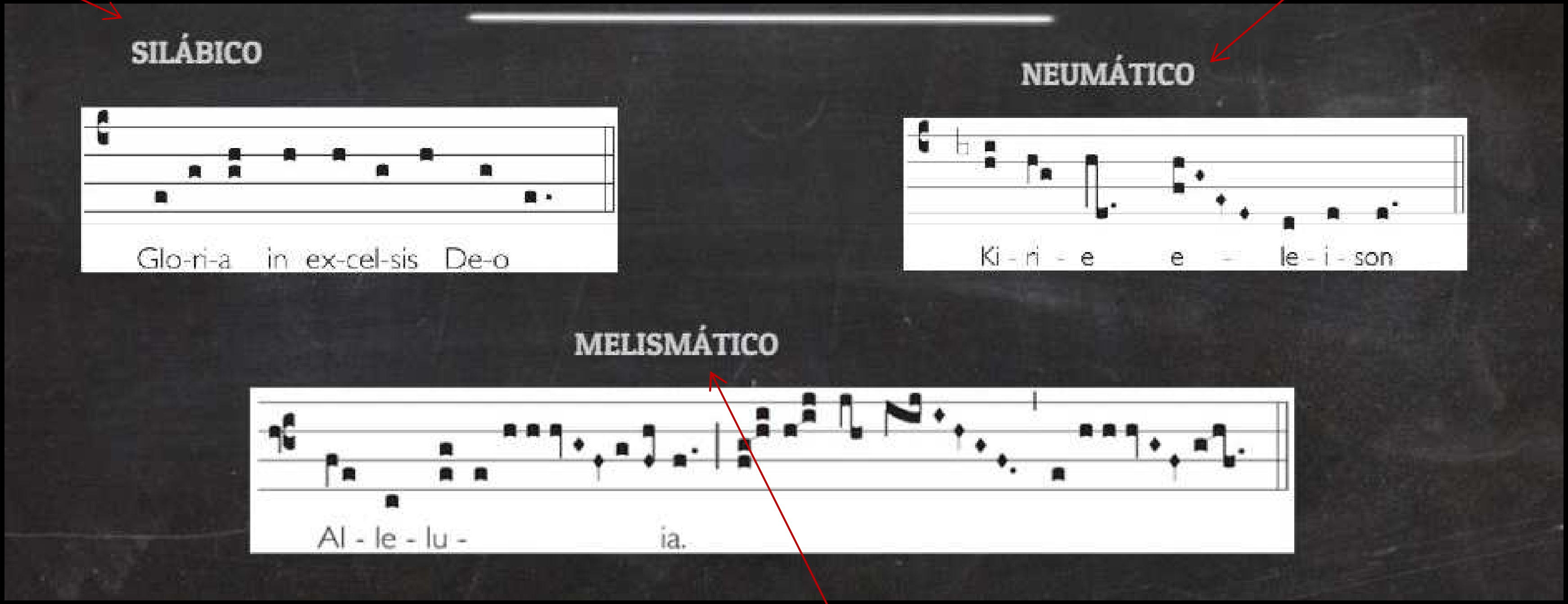

Unha morea de notas por sílaba: o máis adornado.

Recurso procedente da web *anaprofemusic*

ESCRITURA DO CANTO GREGORIANO

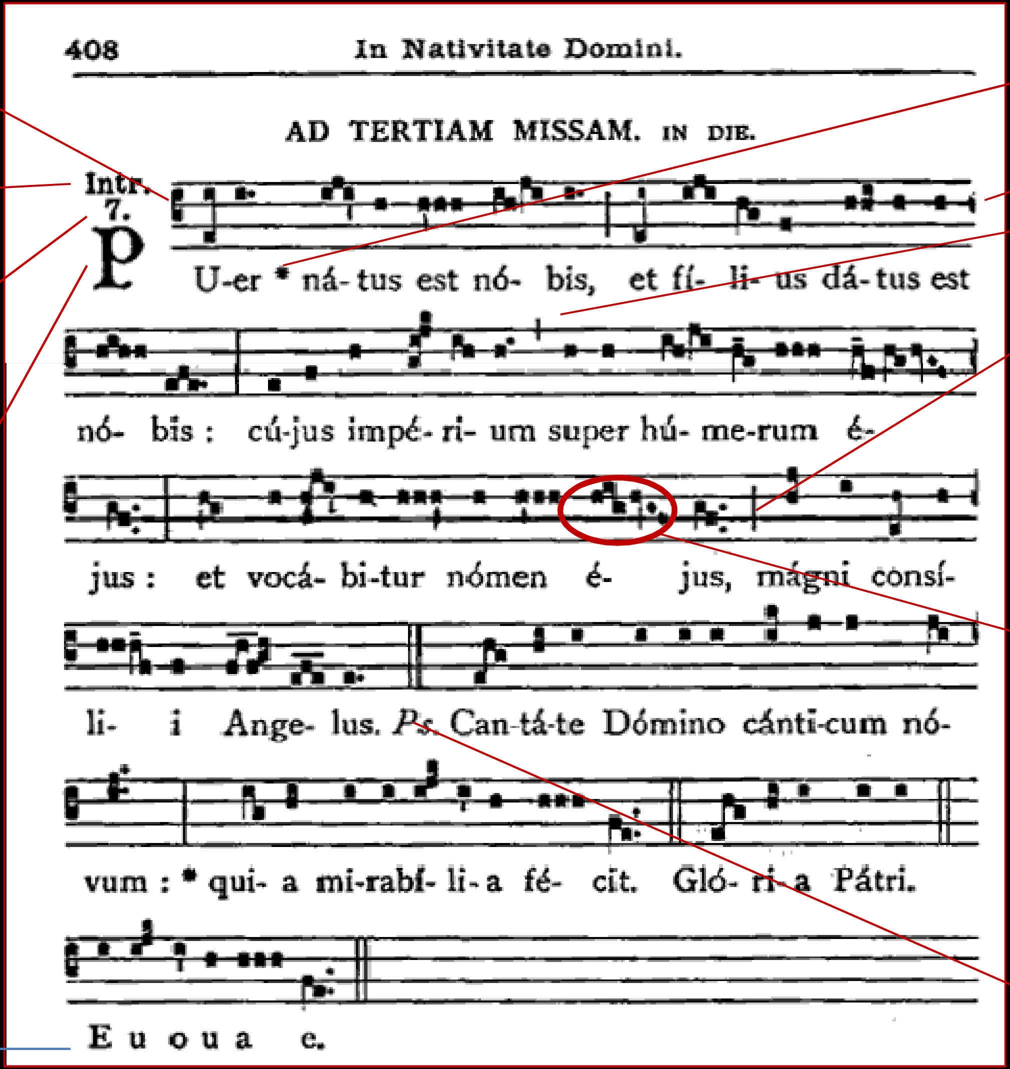

Clave de Do

Parte da misa: Introito

Modo 7: Tetrardus Auténtico

Et in secula seculorum, Amén

Entrada do coro

Nota de aviso

Respiracións

Melisma

Comezo do Salmo

MOBILIARIO E ÚTILES PARA O CANTO: OS COROS

Orar e cantar eran actividades que tiña lugar no CORO da igrexa, equipado con sitiais e misericordias e situado na nave central ou nos pés do templo.

MOBILIARIO E ÚTILES PARA O CANTO

Pola parte de abaixo da cadeira adoitaban esculpirse decoracións chamadas “misericordias”, que permitían ao esgotado monxe cantor un mínimo apoio mentres aparentaba estar en pé.
A iconografía destas decoracións era variada, pero sempre profana, pois non era de recibo apoiar as posadeiras en símbolos sagrados.

Aquí no mosteiro de Celanova temos dous coros: o coro alto e o baixo. O actual coro alto non está no seu lugar orixinal, e situouse aquí para poder conservalo e construír outro na nave central do templo.

Vista lateral do coro alto

Coro baixo, na nave central.

É obra de Castro Canseco, de finais do XVII. Narra a vida do fundador do mosteiro, San Rosendo, e do titular da orde, San Bieito.

Tamén se podía cantar “en marcha”, procesionando polo claustro.

O noso “Claustro Barroco” era tamén chamado “Claustro das procesións”, como as de Ramos, as do Sepulcro ou a do Santísimo en Corpus Christi, cando se cantaba o famoso “Pange Lingua”

O FACISTOL

Un facistol ou facistolio é un atril. Pero de enormes dimensións. É xiratorio e ten catro vistas, para que dende todos os lugares do coro, incluído o do director, se poidan ver os breviarios.

alamy

Image ID: MGMKYG
www.alamy.com

2021/22

IES CELANOVA
CELSO EMILIO FERREIRO
MÚSICA